

คู่มือโครงการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569
โครงการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน (โครงการหลวง)
กิจกรรมพัฒนาพื้นที่พิเศษอย่างยั่งยืน

1. ความสอดคล้อง

- 1.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม
- 1.2 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (15) ด้านพลังทางสังคม
 - แผนแม่บทย่อย การเสริมสร้างทุนทางสังคม

2. หลักการและเหตุผล

โครงการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน เป็นการดำเนินงานภายใต้แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) และแผนปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่โครงการหลวง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) โดยมีเป้าหมายเพื่อกระจายการพัฒนาให้ทั่วถึง สร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ และยกระดับการพัฒนาของชุมชนเป้าหมายให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง รวมทั้งเป็นแหล่งสร้างรายได้เศรษฐกิจมูลค่าสูงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ และคลังความรู้ด้านการวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง การรักษาป่าต้นน้ำ เพิ่มพื้นที่สีเขียวและการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และความมั่นคงตามแนวชายแดนของประเทศ นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาพื้นที่สูงระยะที่ผ่านมา มีผลสำเร็จของการดำเนินงานครอบคลุมทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามจากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงของโลก ทำให้ต้องมีการปรับตัวแก้ไขปัญหาระบบการผลิตทางการเกษตร และพัฒนาการเกษตรบนพื้นที่สูงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ชุมชนทำการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและปลอดภัยจากสารเคมี รวมทั้งแก้ไขปัญหาล้อมรอบและป้องกันความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นหน่วยงานร่วมบูรณาการขับเคลื่อนโครงการฯ ในพื้นที่เป้าหมาย 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ลำพูน พะเยา และจังหวัดตาก ครอบคลุมพื้นที่ดำเนินงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 39 แห่ง โดยได้ดำเนินการพัฒนาพื้นที่สูงตามแนวทางโครงการหลวง และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาส่งเสริมอาชีพและการตลาด ภายใต้มาตรฐานอาหารปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่มีการวิเคราะห์ พื้นที่ คน สินค้า จากปัญหาความต้องการและสภาพภูมิสังคมภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน ขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยผลงานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมของโครงการหลวง และศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (เกษตรที่สูง) ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้สมัยใหม่ เพื่อเพิ่มผลผลิตการผลิตและประสิทธิภาพการผลิต สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าเกษตร ส่งผลให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เกิดความมั่นคงทางอาหาร ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และมีความยั่งยืนในการประกอบอาชีพการเกษตร

3.วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรบนพื้นที่สูง ภายใต้มาตรฐานอาหารปลอดภัย และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

3.2 เพื่อให้เกษตรกรนำองค์ความรู้การปลูกพืชเศรษฐกิจบนพื้นที่สูงมาปรับใช้ทำการเกษตรให้เหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ เพื่อเพิ่มผลผลิตการผลิตและประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

3.3 เพื่อให้เกษตรกรมีการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

4. เป้าหมายการดำเนินโครงการ

เกษตรกร จำนวน 2,000 ราย

5. พื้นที่ดำเนินการ

พื้นที่ดำเนินงานของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง จำนวน 39 แห่ง รวม 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ลำพูน พะเยา และจังหวัดตาก

6. กิจกรรม และวิธีการดำเนินงาน

6.1 แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพืชเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรม ดังนี้

6.1.1 ถ่ายทอดความรู้พืชเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

เน้นให้มีความรู้และทักษะในการเพิ่มผลผลิตการผลิตและประสิทธิภาพการผลิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจแบบผสมผสานที่มีมูลค่าสูง เช่น กาแฟ อะโวคาโด มะคาเดเมีย ไม้โตเร็ว หรือพืชผักในโรงเรือน เพื่อให้มีรายได้ทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว โดยคำนึงถึงความเหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีวิธีการดำเนินการดังนี้

1) ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (เกษตรที่สูง) ร่วมประชุมกับคณะทำงานในพื้นที่โครงการฯ เพื่อพิจารณาคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายและเกษตรกรให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) และแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่โครงการหลวง ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570)

2) จัดทำแผนและหลักสูตรการฝึกอบรมที่เหมาะสมจากการวิเคราะห์พื้นที่ คน สินค้า เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการผลิตทางการเกษตร โดยเป็นหลักสูตรที่มาจากผลงานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมมาใช้ในการเพิ่มผลผลิตการผลิตและประสิทธิภาพการผลิต ภายใต้มาตรฐานอาหารปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เน้นให้เกษตรกรมีความรู้และทักษะที่เหมาะสม สามารถนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในพื้นที่ของตนเองได้ และพร้อมปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต ตัวอย่างหลักสูตร เช่น

(1) หลักสูตรการจัดการฟาร์ม

(2) หลักสูตรระบบการทำการเกษตรบนพื้นที่สูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น เกษตรผสมผสาน วนเกษตร การปลูกพืชหมุนเวียน เกษตรแบบประณีต

(3) หลักสูตรการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบ Climate change

(4) หลักสูตรการจัดการเทคโนโลยีนวัตกรรมการเกษตร

(5) หลักสูตรการปลูกพืชผักในโรงเรือน

(6) หลักสูตรการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) และเกษตรอินทรีย์ (Organic Thailand)

(7) หลักสูตรการจัดการดินและการใช้ปุ๋ยตามความต้องการของพืช

(8) หลักสูตรการผลิตปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ และการผลิตปุ๋ยพืชสด

(9) หลักสูตรการควบคุมและการจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช

(10) หลักสูตรการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

(11) หลักสูตรการจัดการด้านการเงินและบัญชี

(12) หลักสูตรการวางแผนการผลิตและการตลาด

(13) หลักสูตรการบริหารจัดการ เช่น การตลาด และความเสี่ยงด้านการผลิต เป็นต้น

3) นำเกษตรกรมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมทั้ง สนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็นและเหมาะสมให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมฯ เพื่อส่งเสริมการทำการเกษตรที่ให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

4) ติดตาม ให้คำแนะนำ และประเมินผลระดับการเรียนรู้และยอมรับเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งการนำความรู้ไปปฏิบัติของเกษตรกร

ทั้งนี้ ขอให้ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (เกษตรที่สูง) ดำเนินการประเมินแบบทดสอบก่อนถ่ายทอดความรู้ (Pre – Test) และประเมินหลังถ่ายทอดความรู้ (Post – Test) เกษตรกรทุกรายที่เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

6.1.2 ส่งเสริมการทำเกษตร

เน้นส่งเสริมการปลูกพืชทางเลือก โดยสนับสนุนพันธุ์พืชเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น กาแฟ อะโวคาโด มะคาเดเมีย เสาวรส พืชผักโรงเรือน หรือสนับสนุนปัจจัยการผลิตอื่นที่จำเป็น และเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ เพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และฝึกปฏิบัติของเกษตรกร ในการเข้าร่วมกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ฯ

6.1.3 ศึกษาดูงานเกษตรกรบนพื้นที่สูง

นำเกษตรกรศึกษาดูงานด้านการเกษตร เช่น แปลงตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในการทำการเกษตรหรือแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพื่อให้เกษตรกรได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีองค์ความรู้เห็นตัวอย่างจากพื้นที่จริง เข้าใจวิธีการแก้ปัญหาจากการทำการเกษตรและเพิ่มผลผลิตการผลิต รวมถึงการสร้างเครือข่ายเกษตรกร มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1) คัดเลือกเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ จากกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ฯ โดยเป็นเกษตรกรผู้นำหรือผู้มีความพร้อมที่จะส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นเกษตรกรต้นแบบ เพื่อเป็นผู้แทนเกษตรกรไปศึกษาดูงาน

2) คัดเลือกสถานที่ศึกษาดูงานด้านการเกษตรที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ หรือแหล่งเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพความรู้ด้านการเกษตรของเกษตรกร

3) นำเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกไปศึกษาดูงาน พร้อมมีการติดตามผลการดำเนินงาน ในการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานมาปรับใช้ในพื้นที่ของตนเอง และนำไปปฏิบัติ

6.2 ส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

เน้นการปลูกพืชทางเลือก โดยการปรับเปลี่ยนชนิดพืชบนพื้นที่สูง จากพืชเชิงเดี่ยวเป็นพืช เศรษฐกิจแบบผสมผสานที่มีมูลค่าสูง เช่น กาแฟ อะโวคาโด มะคาเดเมีย เสาวรส หรือไม้โตเร็ว หรือพืชผัก ในโรงเรือน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ และการทำการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1) กำหนดพื้นที่เป้าหมายจากเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ เพื่อส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ โดยวิเคราะห์ชุมชน (พื้นที่ คน สินค้า) คำนึงถึงความเหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ รายละเอียดไม่เกิน 2 ไร่ โดยต้องไม่เป็นเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกให้ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมเกษตรกรต้นแบบ

2) สนับสนุนพันธุ์พืชเศรษฐกิจมูลค่าสูง และปัจจัยการผลิตที่จำเป็นและเหมาะสม ซึ่งพันธุ์พืช ที่สนับสนุนต้องเป็นพันธุ์ดี พร้อมทั้งส่งเสริมองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่นำไปสู่การเพิ่มผลผลิต การผลิต และประสิทธิภาพการผลิต เช่น เกษตรแม่นยำ และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เป็นต้น

3) ติดตาม เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำ และประเมินผลการนำไปปฏิบัติของเกษตรกร

6.3 ส่งเสริมเกษตรกรต้นแบบ

พัฒนาศักยภาพของเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรผู้นำ โดยการ 1) แลกเปลี่ยนเรียนรู้/อบรมถ่ายทอด ความรู้/ศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาตัวเกษตรกร 2) พัฒนาแหล่งเรียนรู้ของเกษตรกร โดยการติดตามให้คำแนะนำ จากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ 3) ถอดองค์ความรู้และเผยแพร่องค์ความรู้ โดยการส่งเสริมและ พัฒนาศักยภาพให้เป็นเกษตรกรต้นแบบ โดยมีเงื่อนไขให้เกษตรกรต้นแบบที่ได้รับการคัดเลือกต้องเข้าร่วม โครงการฯ รวม 3 ปี มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

6.3.1 สร้างเกษตรกรต้นแบบปีที่ 1 เพื่อส่งเสริมพืชเศรษฐกิจ (รายใหม่ปี 2569)

1) คัดเลือกเกษตรกร โดยการวิเคราะห์และประเมินศักยภาพเบื้องต้น ในการที่จะพัฒนาต่อยอด ให้เป็นเกษตรกรต้นแบบ และพัฒนาให้เป็นจุดเรียนรู้ได้ โดยต้องเป็นเกษตรกรที่ยังไม่เคยได้รับการส่งเสริม ให้เป็นเกษตรกรต้นแบบมาก่อน

2) วิเคราะห์/วางแผนการผลิตพืชให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมถึงองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยคำนึงถึงปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้พืชเจริญเติบโต (อุณหภูมิ ความชื้น ปริมาณน้ำฝน แสงแดด ธาตุอาหาร ลักษณะดิน และความสูงของพื้นที่ ฯลฯ) และการบริหารความเสี่ยง เพื่อการเพิ่มผลผลิต การผลิตให้แก่เกษตรกร

3) สนับสนุนพันธุ์พืชเศรษฐกิจแบบผสมผสานที่มีมูลค่าสูง เช่น กาแฟ อะโวคาโด มะคาเดเมีย หรือไม้โตเร็วตามบริบทของพื้นที่และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ปัจจัยการผลิตที่จำเป็น และเหมาะสมตาม แผนการผลิต ซึ่งพันธุ์พืชที่สนับสนุนต้องเป็นพันธุ์ดี พร้อมทั้งส่งเสริมองค์ความรู้ โดยนำเทคโนโลยีและ นวัตกรรมมาใช้ในการเพิ่มผลผลิตการผลิตและประสิทธิภาพการผลิต เช่น เกษตรแม่นยำ และการจัดการหลัง การเก็บเกี่ยว เป็นต้น

4) ติดตาม เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำ และประเมินผลระดับการเรียนรู้ การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร และการนำความรู้ไปปฏิบัติ

5) จัดทำฐานข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ และการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของแปลงต้นแบบทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตามแบบฟอร์มที่กรมกำหนด (เอกสารแนบ 3) เพื่อนำไปสรุปผล และใช้วางแผนการดำเนินงานในปีงบประมาณต่อไป

6.3.2 พัฒนาระดับเกษตรกรต้นแบบปีที่ 2 (ต่อเนื่องปี 2568)

พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรต้นแบบที่ได้รับการส่งเสริมในปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1) จัดทำแผนการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบและแผนทำงานร่วมกับงานส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงจัดทำแผนการผลิต และการตลาดภายใต้มาตรฐานอาหารปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการพัฒนาระบบตลาดและโลจิสติกส์ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

2) สนับสนุนพันธุ์พืชเศรษฐกิจ ปัจจัยการผลิตที่จำเป็น และเหมาะสมตามแผนการผลิต ซึ่งพันธุ์พืชที่สนับสนุนต้องเป็นพันธุ์ดี พร้อมทั้งส่งเสริมองค์ความรู้ โดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการเพิ่มผลผลิต การผลิตและประสิทธิภาพการผลิต เช่น เกษตรแม่นยำ และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เป็นต้น

3) ติดตาม เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำ และประเมินผลการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร และการนำความรู้ไปปฏิบัติของเกษตรกร

4) ปรับปรุงฐานข้อมูลเกษตรกรต้นแบบตามแบบฟอร์มที่กรมกำหนด เพื่อนำไปสรุปผลและใช้วางแผนการดำเนินงานในปีงบประมาณต่อไป

6.3.3 พัฒนาระดับเกษตรกรต้นแบบปีที่ 3 (ต่อเนื่องปี 2567)

พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรต้นแบบ ที่ได้รับการส่งเสริมในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1) จัดทำแผนการพัฒนาเกษตรกรต้นแบบและแผนทำงานร่วมกับงานส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงจัดทำแผนการผลิต และการตลาดภายใต้มาตรฐานอาหารปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงการพัฒนาระบบตลาดและโลจิสติกส์ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

2) สนับสนุนพันธุ์พืชเศรษฐกิจ ปัจจัยการผลิตที่จำเป็น และเหมาะสมตามแผนการผลิต ซึ่งพันธุ์พืชที่สนับสนุนต้องเป็นพันธุ์ดี พร้อมทั้งส่งเสริมองค์ความรู้ โดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการเพิ่มผลผลิต การผลิตและประสิทธิภาพการผลิต เช่น เกษตรแม่นยำ และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เป็นต้น

3) ติดตาม เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำ และประเมินผลการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร และการนำความรู้ไปปฏิบัติ

4) ปรับปรุงฐานข้อมูลเกษตรกรต้นแบบตามแบบฟอร์มที่กรมกำหนด เพื่อนำไปสรุปผลการดำเนินกิจกรรม

6.4 สร้างการรับรู้เทคโนโลยีการเกษตรบนพื้นที่สูงและพัฒนาองค์ความรู้ของเจ้าหน้าที่

ดำเนินการโดยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (เกษตรที่สูง) นำเสนอนิทรรศการ องค์ความรู้ เทคโนโลยีการเกษตรบนพื้นที่สูงของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (เกษตรที่สูง) ทั้ง 8 ศูนย์ และพัฒนาองค์ความรู้ของเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ โดยให้ศูนย์ฯ ที่เป็นเจ้าภาพดำเนินการจัดกิจกรรม มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1) ประชุมหารือร่วมกับส่วนกลางเพื่อวางแผนดำเนินงานในการสร้างการรับรู้ให้แก่เกษตรกร ตามบริบทของพื้นที่ และกำหนดหัวข้อเรื่องการพัฒนาองค์ความรู้ของเจ้าหน้าที่ทั้ง 8 ศูนย์ เพื่อเพิ่มศักยภาพ ในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมไปถ่ายทอดสู่เกษตรกรภายใต้ศูนย์ฯ

2) ประสานงาน โดยเชิญศูนย์ที่เกี่ยวข้อง ทั้ง 7 ศูนย์ มาร่วมจัดนิทรรศการองค์ความรู้ เทคโนโลยีการเกษตรบนพื้นที่สูง พร้อมทั้งทำหนังสือเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมงาน

3) ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (เกษตรที่สูง) ทั้ง 8 ศูนย์ ดำเนินการจัดนิทรรศการ ที่เป็นกิจกรรมเด่นของศูนย์ เพื่อสร้างการรับรู้เทคโนโลยีการเกษตรบนพื้นที่สูงให้แก่เกษตรกรและเข้าร่วม กิจกรรม พัฒนาองค์ความรู้ของเจ้าหน้าที่เพื่อเพิ่มทักษะความรู้ในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมไปถ่ายทอด สู่เกษตรกร

4) ศูนย์ฯ ที่เป็นเจ้าภาพจัดกิจกรรมสรุปผลการสร้างการรับรู้เทคโนโลยีการเกษตรบนพื้นที่สูง และพัฒนาองค์ความรู้ของเจ้าหน้าที่ พร้อมรายงานผลการจัดกิจกรรมให้กรมส่งเสริมการเกษตรทราบ ภายใน 15 วัน หลังจากดำเนินกิจกรรมเรียบร้อยแล้ว

6.5 ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่า

ส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายในการพัฒนาการแปรรูปผลผลิตสินค้าเกษตรจากผลผลิต และวัตถุดิบที่มีในชุมชน โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้า และสร้างรายได้เสริม ให้แก่เกษตรกร ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนและพึ่งพาตนเองได้ มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1) คัดเลือกกลุ่มเกษตรกร ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หรือกลุ่มเกษตรกรที่มีความต้องการและมีความพร้อมในการพัฒนาเพื่อดำเนินกิจกรรม กลุ่มละไม่น้อยกว่า 25 ราย

2) จัดทำแผนและหลักสูตรการถ่ายทอดเทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร รวมถึง การวางแผนการตลาด และการพัฒนาช่องทางการตลาด

3) ดำเนินการถ่ายทอดความรู้และฝึกปฏิบัติการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรตามแผนที่กำหนด

4) ติดตาม เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำ และการนำความรู้ไปปฏิบัติ

6.6 ส่งเสริมการพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์บนพื้นที่สูง

ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า ให้มีคุณภาพมาตรฐานและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างตราสินค้า (Brand) มีเรื่องราวแหล่งกำเนิดของสินค้า (story) สร้างอัตลักษณ์ของสินค้าที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ สินค้ามีความโดดเด่นแตกต่างจากแหล่งอื่น และมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ที่ทันสมัย การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เช่น บรรจุภัณฑ์ ฉลากสินค้า หรือตัวผลิตภัณฑ์ ให้โดดเด่นเพื่อสร้างจุดขาย

การพัฒนาช่องทางการตลาด การพัฒนาแพลตฟอร์ม และการพัฒนาเกษตรกรในการทำตลาดออนไลน์ เพื่อยกระดับสินค้าเกษตร และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในตลาดได้ มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) คัดเลือกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มเกษตรกร หรือศูนย์ปฏิบัติการ ที่ต้องการจะพัฒนาผลิตภัณฑ์
- 2) จัดทำแผนการตลาดและพัฒนาสินค้า/ผลิตภัณฑ์ ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 3) ดำเนินการจัดทำ/พัฒนาสินค้า และผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างอัตลักษณ์ของสินค้าให้มีความโดดเด่น และการพัฒนาช่องทางการตลาดตามแผนที่กำหนด
- 4) ติดตาม เยี่ยมเยี่ยม ให้คำแนะนำ และประเมินผลการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกร

6.7 จัดทำแปลงทดสอบ (พืชเด่น) บนพื้นที่สูงภายในศูนย์ฯ

จัดทำแปลงทดสอบเรียนรู้พืชเศรษฐกิจบนพื้นที่สูงภายในศูนย์ฯ เพื่อศึกษาทดสอบองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมภายในศูนย์หลักฯ หรือศูนย์ย่อยฯ โดยนำผลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ แก้ไขปัญหา และพัฒนาระบบการผลิตพืชให้แก่เกษตรกร ในการเพิ่มผลผลิตการผลิตและประสิทธิภาพการผลิต รวมทั้งเป็นจุดเรียนรู้สำหรับเกษตรกรเข้ามาศึกษาดูงาน ซึ่งการจัดทำแปลงทดสอบเรียนรู้เป็นการศึกษาทดสอบเทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลารวม 3 ปี สำหรับการนำไปใช้ประโยชน์และพัฒนาการเกษตรให้แก่เกษตรกรต่อไป มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1) กรณีเป็นแปลงทดสอบใหม่

- (1) ประชุมหารือ และวิเคราะห์พื้นที่ คน สินค้า จากปัญหาและแนวทางการพัฒนาชนิดพืช ในการเพิ่มผลผลิตการผลิตและประสิทธิภาพการผลิตสอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อจัดทำแปลงทดสอบ (พืชเด่น) ในการนำผลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ ส่งเสริมให้แก่เกษตรกรตามบริบทของพื้นที่
- (2) วางแผนและจัดทำแผนการปฏิบัติการในการจัดทำแปลงทดสอบ โดยระบุกรอบระยะเวลาสิ้นสุดในการจัดทำแปลงทดสอบ เสนอกรมส่งเสริมการเกษตรเพื่อพิจารณา
- (3) ดำเนินการจัดทำแปลงทดสอบตามแผนที่กำหนด
- (4) บันทึกข้อมูลและรายงานผลการจัดเก็บข้อมูลแปลงทดสอบ (พืชเด่น) (เอกสารแนบ4) ส่งให้กรมส่งเสริมการเกษตร ภายในวันที่ 31 สิงหาคม 2569

2) กรณีเป็นแปลงทดสอบต่อเนื่องปี 2568

- (1) ประชุมหารือเพื่อวางแผนการปฏิบัติงานส่งให้กรมส่งเสริมการเกษตรภายในวันที่ 31 ตุลาคม 2568
- (2) ดำเนินการจัดทำแปลงทดสอบตามแผนที่กำหนด
- (3) บันทึกข้อมูลและรายงานผลการทดสอบ (พืชเด่น) บนพื้นที่สูงภายในศูนย์ฯ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ส่งให้กรมส่งเสริมการเกษตร ภายในวันที่ 31 สิงหาคม 2569

หมายเหตุ : การจัดทำแปลงทดสอบ (พืชเด่น) ที่เป็นแปลงต่อเนื่อง สามารถดำเนินการพัฒนาต่อเนื่องถึงปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 หากยังไม่แล้วเสร็จ ให้รายงานกรมส่งเสริมการเกษตรถึงเหตุผลความจำเป็นพร้อมระบุระยะเวลาสิ้นสุด ในการจัดทำแปลงทำสอบด้วย

6.8 ติดตาม/ขับเคลื่อนโครงการในระดับพื้นที่

ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าที่พัก และค่ายานพาหนะ สำหรับเจ้าหน้าที่ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (เกษตรที่สูง) ในการปฏิบัติงาน ติดตาม ให้คำแนะนำ การประเมินผล การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร และการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการประชุมหารือร่วมกับศูนย์พัฒนาพื้นที่โครงการหลวงทั้ง 39 แห่ง เพื่อวางแผนคัดเลือกพื้นที่ เกษตรกรเป้าหมาย ในการดำเนินงานโครงการฯ รวมทั้ง ประชุมเพื่อเตรียมงานในระดับจังหวัด และอำเภอ ในการลงพื้นที่ติดตามงานขององค์กร

7. แผนปฏิบัติงาน

กิจกรรม/ขั้นตอน	แผนปฏิบัติงาน										
	ปี 2568			ปี 2569							
	ต.ค. 68	พ.ย. 68	ธ.ค. 68	ม.ค. 69	ก.พ. 69	มี.ค. 69	เม.ย. 69	พ.ค. 69	มิ.ย. 69	ก.ค. 69	ส.ค. 69
1. แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพืชเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม											
1.1 ถ่ายทอดความรู้พืชเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	←→			←→			←→				
1.2 ส่งเสริมการทำเกษตร	←→			←→			←→				
1.3 ศึกษาดูงานเกษตรบนพื้นที่สูง				←→							
2. ส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจบนพื้นที่สูงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม				←→							
3. ส่งเสริมเกษตรกรต้นแบบ											
3.1 สร้างเกษตรกรต้นแบบปีที่ 1 เพื่อส่งเสริมพืชเศรษฐกิจ (รายใหม่ปี 2569)							←→		←→		
3.2 พัฒนาระดับเกษตรกรต้นแบบปีที่ 2 (ต่อเนื่องปี 2568)										←→	
3.3 พัฒนาระดับเกษตรกรต้นแบบปีที่ 3 (ต่อเนื่องปี 2567)										←→	
4. สร้างการรับรู้เทคโนโลยีการเกษตรบนพื้นที่สูงและพัฒนาองค์ความรู้ของเจ้าหน้าที่				←→							
5. ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่า							←→				
6. ส่งเสริมการพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์บนพื้นที่สูง										←→	
7. จัดทำแปลงทดสอบ (พืชเด่น) บนพื้นที่สูงภายในศูนย์ฯ							←→				
8. ส่งเสริมและพัฒนาระบบการผลิตพืชผักแบบแปลงรวม							←→				
9. ติดตาม/ขับเคลื่อนโครงการในระดับพื้นที่				←→			←→		←→		

8. ผลผลิต ผลลัพธ์

- ผลผลิต (Output) เกษตรกร จำนวน 2,000 ราย ได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรที่เหมาะสม
- ผลลัพธ์ (Outcome)

- 1) เกษตรกรร้อยละ 70 สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการทำการเกษตรของตนเอง และการดำเนินชีวิตได้จริง
- 2) เกษตรกรร้อยละ 70 มีการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้
- 3) เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10

9. ตัวชี้วัด

- เชิงปริมาณ : เกษตรกร จำนวน 2,000 ราย ได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรที่เหมาะสม
- เชิงคุณภาพ 1) เกษตรกรร้อยละ 70 ที่เข้าร่วมโครงการ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการทำการเกษตรของตนเอง และการดำเนินชีวิตได้จริง

- 2) เกษตรกรร้อยละ 70 ที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น

10. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เกษตรกรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรบนพื้นที่สูงที่เหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่ และสามารถนำมาปรับใช้ในการทำการเกษตรในพื้นที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม ผลผลิตมีคุณภาพมาตรฐาน สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ ทำให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีความยั่งยืนในการประกอบอาชีพการเกษตร

11. การติดตามและประเมินผลโครงการ

ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ: เกษตรกร จำนวน 2,000 ราย ได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรที่เหมาะสมโดยกำหนดให้ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (เกษตรที่สูง) จัดเก็บข้อมูล และบันทึกตามแบบรายงานสัมภาษณ์เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของเกษตรกร (แบบ กสก.) ลงในระบบ RBM และรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณและผลการดำเนินงานรายไตรมาสลงในระบบ e-project ทันทีที่ดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้น

ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ

1. เกษตรกรร้อยละ 70 ที่เข้าร่วมโครงการ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการทำการเกษตรของตนเอง และการดำเนินชีวิตได้จริง
2. เกษตรกรร้อยละ 70 ที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้น โดยกำหนดให้ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (เกษตรที่สูง) จัดเก็บข้อมูลตามแบบรายงานสัมภาษณ์ เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของเกษตรกร (แบบ กสก.)

***** ทั้งนี้ ขอให้รายงานผลการดำเนินงานโครงการฯ ดังนี้**

1) รายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณและผลการดำเนินงานรายไตรมาส โดยบันทึกในระบบ e-project เมื่อดำเนินงานเสร็จสิ้นแต่ละกิจกรรมทันที

2) รายงานแบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของเกษตรกร (แบบ กสท.) บันทึกข้อมูลลงในระบบ RBM หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ภายในวันที่ 30 กันยายน 2569

3) รายงานผลแบบจัดเก็บข้อมูลรายได้ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ (เอกสารแนบ 1) ส่งกรมส่งเสริมการเกษตร ภายในวันที่ 31 สิงหาคม 2569 ดังนี้

3.1) การเก็บข้อมูล ผลลัพธ์ (Outcome) ต้องเก็บรายได้ภาคการเกษตรของเกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพืชเศรษฐกิจบนพื้นที่สูงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมทุกรายก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ ตามแบบฟอร์มจัดเก็บรายได้ของเกษตรกร

3.2) รายได้ก่อนเข้าร่วมโครงการ คือ รายได้ภาคการเกษตรของเกษตรกรก่อนเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพืชเศรษฐกิจบนพื้นที่สูงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

3.3) รายได้หลังเข้าร่วมโครงการ คือ รายได้ภาคการเกษตรที่ได้รับหลังเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพืชเศรษฐกิจบนพื้นที่สูงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยให้เริ่มเก็บข้อมูลในไตรมาสที่ 4

4) รายงานการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของแปลงต้นแบบทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในกิจกรรมสร้างเกษตรกรต้นแบบปีที่ 1 เพื่อส่งเสริมพืชเศรษฐกิจ (เอกสารแนบ 3) ส่งกรมส่งเสริมการเกษตร ภายในวันที่ 31 สิงหาคม 2569

5) กรณีเป็นแปลงทดสอบใหม่ ให้รายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของแปลงทดสอบเรียนรู้ (พืชเด่น) บนพื้นที่สูงภายในศูนย์ฯ (เอกสารแนบ 4) สำหรับแปลงทดสอบที่ดำเนินการแล้วเสร็จให้จัดทำรายงานผลการทดสอบเพื่อนำผลไปส่งเสริมแก่เกษตรกรต่อไป โดยส่งกรมส่งเสริมการเกษตร ภายในวันที่ 31 สิงหาคม 2569

6) แบบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 (เอกสารแนบ 2) ส่งกรมส่งเสริมการเกษตร ภายในวันที่ 31 สิงหาคม 2569

หมายเหตุ: รายงานผลทุกแบบฟอร์ม ให้ส่งกรมส่งเสริมการเกษตรทาง E - mail : highland_doe@hotmail.com โดยจัดส่งรายงานในรูปแบบไฟล์ Word และ ไฟล์ PDF ทั้งนี้ ขอให้แนบรูปภาพเป็นไฟล์ JPG มาด้วย

12. หน่วยงาน/ผู้รับผิดชอบ

กองส่งเสริมโครงการพระราชดำริ การจัดการพื้นที่และวิศวกรรมเกษตร

1) นางสาวนันท์วัน ทองเบญญ์ ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาพื้นที่พิเศษ

โทรศัพท์ 0 2579 3797

E-mail: highland_doe@hotmail.com

2) ว่าที่ร้อยตรีหญิงวรรณพร อนุพรหม นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

โทรศัพท์ 0 2579 3797

E-mail: highland_doe@hotmail.com
